

INTRODUCCIÓ

Ja fa tres anys que dura aquest treball. No poder començar amb Xavier Fabregas és una mancança objectiva que ha empobert diversos fronts de la vida cultural de Catalunya i, d'una manera especial, l'àmbit del teatre català. I és que la magnitud d'una absència té més relació amb la magnitud del treball que interromp l'absent que no pas amb la «pèrdua» de l'autor plenament «consagrat». Quan va morir, Xavier Fabregas tenia una notable obra feta, però, a més, la seva feina quotidiana era activíssima i els projectes que volia dur a terme desplaçaven devers un futur molt llunyà l'hora de les memòries i dels balanços. En aquest sentit, crec que el silenci de Fabregas es pot sentir (?) com el trencament del diàleg, per ell mateix fràgil i problemàtic, que s'estableix en el camp de la crítica, entre tots els elements que hi conflueixen i més enllà de la funcionalitat immediata que poden tenir unes ressenyes específiques.

En un encontre internacional convocat per l'Associazione Nazionale dei Critici di Teatro que se celebrà mesos enrera a Spoleto («L'opinione negata. Informazione e spazio della critica», 12/14 de maig 1988) es va parlar molt de les dimensions ideològiques, informatives, sociològiques i utilitàries de la crítica, com és habitual. A través d'algunes opinions procedents de l'àrea llatina sorgia, però, un concepte, poc elaborat encara, segons el qual la crítica, més que l'eco subjectiu i divers que pot suscitar un espectacle, hauria de configurar aquell espai autònom de confrontació de les idees que el teatre posa en circulació com a reflex del món actual. És obvi que un plantejament d'aquesta mena sembla desplaçar tota crítica històrica al camp de l'erudició. En les sessions de Spoleto vaig recordar sovint Fabregas perquè, a la vegada que en molts dels seus treballs crítics feia una interpretació «històrica» del teatre, també és veritat que la seva veu s'orientava cap a aquella confrontació entre escenari i realitat mitjançant la qual es produeix el joc d'emmirallaments que defineix la naturalesa subtil de l'art dramàtic. ¿Crítica «historicista» o, doncs, crítica militant?

Fins al moment de reflexionar sobre com podia ser aquesta monografia dedicada a Xavier Fabregas no vaig comprendre la dificultat de sintetitzar allò que tòpicament anomenem «la figura i l'obra» del personatge. Perquè si la figura és, en aquest cas, força complexa, l'obra esdevé literalment polièdrica i, en un mateix gènere o dins un mateix camp d'activitats, el treball de Fabregas enregistra processos que es resisteixen a qualsevol simplificació. Tanmateix som ben lluny del polifacètic dis-

Ja fa tres anys que dura, això, i molts encara no ens hi hem acostumat. No poder comptar amb la paraula bel·ligerant de Xavier Fàbregas és una mancança objectiva que ha empobrit diversos fronts de la vida cultural de Catalunya i, d'una manera especial, l'àmbit del teatre català. I és que la magnitud d'una absència té més relació amb la magnitud del treball que interromp l'absent que no pas amb la «pèrdua» de l'autor plenament «consagrat». Quan va morir, Xavier Fàbregas tenia una notable obra feta, però, a més, la seva feina quotidiana era activíssima i els projectes que volia dur a terme desplaçaven devers un futur molt llunyà l'hora de les memòries i dels balanços. En aquest sentit, crec que el silenci de Fàbregas es pot sentir (!) com el trencament del diàleg, per ell mateix fràgil i problemàtic, que s'estableix en el camp de la crítica, entre tots els elements que hi conflueixen i més enllà de la funcionalitat immediata que poden tenir unes ressenyes específiques.

En unencontre internacional convocat per l'Associazione Nazionale dei Critici di Teatro que se celebrà mesos enrera a Spoleto («L'opinione negata. Informazione e spazio della critica», 12/14 de maig 1988) es va parlar molt de les dimensions ideològiques, informatives, sociològiques i utilitàries de la crítica, com és habitual. A través d'algunes opinions procedents de l'àrea llatina sorgia, però, un concepte, poc elaborat encara, segons el qual la crítica, més que l'eco subjectiu i divers que pot suscitar un espectacle, hauria de configurar aquell espai autònom de confrontació de les idees que el teatre posa en circulació com a reflex del món actual. És obvi que un plantejament d'aquesta mena sembla desplaçar tota crítica historicista al camp de l'erudició. En les sessions de Spoleto vaig recordar sovint Fàbregas perquè, a la vegada que en molts dels seus treballs crítics feia una interpretació "històrica" del teatre, també és veritat que la seva veu s'orientava cap a aquella confrontació entre escenari i realitat mitjançant la qual es produeix el joc d'emmirallaments que defineix la naturalesa subtil de l'art dramàtic. ¿Crítica «historicista» o, doncs, crítica militant?

Fins al moment de reflexionar sobre com podia ser aquesta monografia dedicada a Xavier Fàbregas no vaig comprendre la dificultat de sintetitzar allò que tòpicament anomenem «la figura i l'obra» del personatge. Perquè si la figura és, en aquest cas, força complexa, l'obra esdevé literalment polièdrica i, en un mateix gènere o dins un mateix camp d'activitats, el treball de Fàbregas enregistra processos que es resisteixen a qualsevol simplificació. Tanmateix som ben lluny del polifacètic dis-

bauxat que tasta olles distintes amb frivolitat incontinent. Co-neixíem de primera mà el rigor amb que el crític i l'historiador, l'assagista i l'investigador planejaven els seus judicis, les seves hipòtesis i recerques, i encertar de veure el personatge com una síntesi entre congruència i polivalència era, consegüentment, la qüestió indefugible que calia resoldre.

A través del conjunt de treballs que aquí es presenten, es pot confiar que aquesta necessitat esdevé, em sembla, suficientment atesa. D'altra banda, la monografia no podia ser res més que un primer intent d'aproximar-nos a la globalitat de les aportacions de Fàbregas, i també un assaig d'interpretació dels elements que n'expliquen l'evolució intel·lectual.

El volum inclou anàlisis i exercicis de valoració objectiva al costat de la crònica o de la valoració testimonial que ofereixen persones que, d'una manera o altra, en un o altre camp de relacions o d'activitats, van compartir l'aventura personal de Fàbregas. Tot plegat, junt amb les opinions breus de l'apèndix i, sobretot, amb una biobibliografia que ha elaborat Maryse Badiou, cal confiar que serveixi, si més no, per subministrar una informació útil als qui poden tenir un coneixement massa esquemàtic de Xavier Fàbregas, i, sobretot, per inspirar aquells estudis aprofundits sobre aspectes concrets d'una obra a la qual el pas del temps atorgarà una cotejació cada cop més alta.

Només haig d'assenyalar l'interès i el suport que 1els editors» han posat en la preparació del volum més enllà del que és habitual en aquests casos. La tenacitat i la paciència de diverses persones de l'Institut del Teatre —de Josep Montanyès i de Francesc Castells especialment— han aconseguit de mitigar les limitacions d'una gestió coordinadora que el caràcter col·lectiu del treball feia més evidents. A l'Institut i a l'estímul permanent de Maryse Badiou cal agrair els molts esforços suplementaris i imprescindibles que hi ha en cadascuna d'aquestes pàgines.

JOAN-ANTON BENACH

Setembre, 1988